

Zini, sargā, copē!

Svētupe pēc tīrīšanas uzelpo 12 km garumā

Jūnija nogalē sākās un nupat noslēdzies Limbažu novada pašvaldības aģentūras ALDA projekts, kas paredzēja Svētupe teces tīrīšanu nepilnu 12 km posmā un nārsta vietu ierīkošanu. Šo projektu finansiāli atbalstīja Zivju fonds, īstenoja jau citviet upju tīrīšanā pieredzi guvušie Vidzemes zvejnieku biedrības (VZB) vīri no Ainažiem, Salacgrīvas, arī Korģenes. Attīrāmais posms bija no Skaisterkalniem Pāles pagastā līdz novada robežai pie Sausupes.

Dienā, kad kopā ar ALDA direktoru Jāni Remesu dodamies raudzīt darba veicējus, viņi iztīrījuši jau 9 km. Vieta, kur varam novērtēt darāmo, izraudzīta īpaši, jo daudz kur ar kājām ejot nemaz nevar piekļūt. Nereti jāpārvietojas pa ūdeni. VZB runasvīrs Jānis Brants teic, ka Svētupe pamatā atrodas nekuriēnē. Piekļūšanu tai sarežģī krastos esošās plašās applūstošās palejas. Savulaik tur ganītas govīs, pļauts siens, bet tagad tās aizaugušas. – *Džungļi*, – skarbi saka J. Brants. Savukārt viens no zāģeriem Imants Dambis stāsta, ka upes krastos redzēta ne viena vien sagāzusies māja, daža pat liecina par tādu senu godību kā dakstiņu jumts.

Ar gadiem mainījusies arī pati upe. Sarunbiedri min, ka diemžēl retais no krastā dzīvojošajiem mēģinājis to patfīrīt. It kā pagājušā gadsimta 70. gados kaut ko darījuši mednieki. Vietējie atceras, ka savulaik pat dibināta īpaša biedrība Svētupe sakopšanai, bet čiks vien iznācis. Tāpēc, kad VZB pārstāvji devušies pie viņiem saskaņot piekļūšanu upei, projekta iecerī daudzi vērtējuši visai skeptiski. Saprotams, ka atgriezt laikus, kad, kā vēsta nostāsti – pa Svētupe liellaivas nonākušas Lielezerā, diezin vai varēs, bet nojaukt šķēršļus, lai atgrieztu dzīvību upē – to gan.

Vietā, kur todien ritēja darbi, pāri upei bija pārkritusi milzu goba. Atliek minēt, kādēļ koks nonācis ūdenī – aiz vecuma, slimības skarts vai arī tas ir bebru nedarbs. Skaidrs, ka milzīgais koks audzis ilgi un arī ūdenī gulējis krietnu laciņu, jo apsūnojis un savācis sev apkārt dažādu drazu, izveidojot pamatīgu aizsprostu. Tad nu vīri pamazām to sazāģēja 30–40 cm garos posmos, izformēja un novietoja krastā. J. Brants stāsta, ka uzklauti vietējo pārmetumi – kāda jēga to darīt, ja tie var nonākt atpakaļ upē. – *Aizvest prom būtu pārāk dārgi, bet, nonākuši upē, tie aizsprostu vairs neveidos. Kopā ar strauimi tie pavanāds, patīrīs upi, varbūt kļūs par slēptuvi kādai zivij*, – viņš min no pieredzes Pēterupē un Agē. Protams, viņiem nav arī nekas pretī, ja no ūdens izcelto savai vajadzībai paņēmu krastā dzīvojošie. Vēl kādi vietējie bijuši nesaprašanā, kāpēc no gultnes netiek izplēstas kalmes. – *Neveidojam taču kanālu, parku, upei jābūt dabiskai*, – uzskata J. Brants.

Lai strādātu ūdenī līdz viducim, ir jābūt nedaudz dulliem – uzskata paši Svētupe teces tīrītāji

To, cik patiesībā piesārņota ir Svētupe, varēts saprast vien, darot darbu. Pirms tam gan notikusi apsekošana, lai apjaustu, cik kubikmetru koku sagāzumu vajadzēs no tās izcelt. Saprotams, ka no tā atkarīgas finanses. Tomēr tas veikts visai neprecīzi. Ja darba uzdevumā bija norāde par 45 m³ izcelšanu, tad upe attīrīta no divtik liela daudzuma koku sagāzumu. Vīri teic, ka tā viņiem ir goda lieta izdarīt darbu labi. Bez tam tiek cerēts arī uz sadarbības turpinājumu.

Jau atbrīvojot upi no šķēršļiem, projekta īstenoņi noskatīja vietas, kur būtu labāka nārstošana forelēm un taimiņiem, un pēc tam ar dakšām tās uzirdināja. Kā zināms, VZB vīri mūsupusē arī sargā zivju resursus no *maliķiem*, un nu viņiem būs skaidrs, kur biežāk rudens pusē reidos jāpiestāj. Pēc vietējo nostāstiem Svētupe krastos ir manīts ne viens vien maluzvejnieks, arī tādus, kurš izmanto elektroierīces.

J. Brants uzskata, ka nākamavasār Svētupe jāielaiž zivju mazuļi. Viņaprāt, arī ar vienu tīrīšanas reizi ir par maz, šis posms vēl kādu reizi jāpārstaigā, un, protams, jāturpina citu posmu sakopšana. (Starp citu, Salacgrīvas novada teritorijā pirms dažiem gadiem arī īstenots līdzīgs projekts.) Tam piekūrī arī ALDA direktors un kā tīrāmu piesauc Vitrupi. Arī tur situācija (īpaši meža apvidū) varētu būt līdzīga kā Svētupe. Protams, jautājums – par kādu

Jānis Ozoliņš (no kreisās) un Imants Dambis asina darbarīkus

naudu to darīt. Jau šogad nācies papulēties, lai šim mērķim saņemtu Zivju fonda atbalstu. Pirms darbu uzsākšanas Svētupe Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskā institūta BIOR pārstāvji izdarīja kontrolzveju un turpmāk veiks monitoringu, lai vērtētu, ko projekta īstenošana dod. – *Lai saņemtu atbalstu upju tīrīšanai, ļoti būtiski būs zinātnieku secinājumi par to, kādu efektu devusi šī nodarbe*, – teic J. Remess. Viņš zina stāstīt, ka savulaik

pa Svētupe lielos vairumos augšup nākušas karpas, asari, tāpat vēdzeles. Pēdējos gados šī aktivitāte pieklususi. – *Neoficiāli pa draugam man teikts – nu, ko tu peries, paņem naudu zivju resursu atjaunošanai, tas būs lētāk, nekā tīrīt upi. Protams, var “aizvērt” Svētupe, bet tā taču baro Limbažu novada ezerus!* – secina ALDA direktors un piebilst, ka ļoti interesanta šī upe ir arī laivotājiem. Un uzturēt Svētupe dzīvību liek arī leģendas par to.

Upē konstatētas 15 sugu zivis

Zivju resursu pētniecības departamenta Iekšējo ūdeņu nodaļas pētnieks Kaspars Abersons informē, ka Zivju uzskaitē Svētupe tika veikta piecos parauglaukumos. Trīs no tiem atradās posmā, kurā paredzēta dzīvotņu atjaunošana, divi pārējie – ārpus tā. Uzskaites uzdevums bija ievākt datus par zivju faunas stāvokli pirms projekta realizācijas, lai vēlāk, veicot atkārtotu uzskaiti, būtu iespējams novērtēt ieguldīto pūļu nestos augļus. Viņš uzsver, ka tas gan ir tikai pirmais solis un līdz pirmajiem

nozīmīgajiem secinājumiem vēl, visticamāk, būs jāpagaida viens vai divi gadi. Atkārtotās zivju uzskaites pēc darbu beigām rezultāti vairāk norādīs uz izmaiņām upes raksturlielumos nekā zivju faunā. Precīzāku ieskatu sniegs turpmākās uzskaites, ko veiks pēc ceļotājzivju nārsta migrācijas, kā arī to un citu sugu zivju nārsta. – *Ceru, ka rezultātu monitorings nākotnē ļaus projekta īstenoņiem vieglāk pierādīt šo darbu nepieciešamību, tāpat sniegs iespēju identificēt veidus, kā ar iespējami mazu piepūli*

sasniegt labu rezultātu, – viņš teica.

Pavisam kopā parauglaukumos noķertas 15 sugu zivis. Tas līdzīgām upēm ir salīdzinoši augsts rādītājs, taču ne pārsteidzošs. Pēc skaita masveidīgākās un biežāk sastopamās sugas bijušas pavīķe, bārdainais akmeņgrauzis, grundulis, asaris un mailīte. Tās noķertas visos parauglaukumos, un šajā ziņā Svētupe kopumā ir līdzīga citām tādām upēm. Nedaudz pārsteidza salīdzinoši lielais asaru daudzums, kas varētu būt saistīts ar to, ka Svētupe iztek no Dūņezera

un ir savienota arī ar vairākiem citiem ezeriem. Nozvejotas arī viķe, akmeņgrauzis, platgalve, līdaka, sapals, ālants, vēdzele, rauda un strauta forele/taimiņš. Pēdējo mazuļus gan noķēra tikai divos parauglaukumos – vienā upes posmā, kurā paredzēta dzīvotņu atjaunošana, kā arī leļpus tā esošajā kontroles parauglaukumā.

Sākums – 9. lpp.

Sākusies vēžošanas sezona

Jūlija sākumā dots starts vēžošanas sezonai, kas ilgst līdz septembra beigām. Latvijā sastopamas četras vēžu sugas – vietējie platspīļu un šaurspīļu, tāpat ievāzātie agresīvākie amerikāņi jeb dzeloņvaiņu un signālvēži.

No mūspuses ūdenstilpēm licencētā vēžošana atļauta Dziļezērā, Lādes ezerā un Salacas upes lejtecē, savukārt signālvēžu ieguve – Primmas ezerā. Platspīļu vēži tikuši laisti arī Limbažu Lielezerā, bet šajā, tāpat kā Lādes un Dziļezērā, dažādu apstākļu dēļ to tur vairs nav, tamdēļ arī licences uz tiem netiek tirgotas.

Vēžu mātītes ar redzamiem iekriem nedrīkst medīt. Lomā var paturēt līdz 50 īpatņiem vai tik, cik (nepārsniedzot minēto skaitli) ļāvis licencētās ūdenstilpes apsaimniekotājs. Signālvēžus un dzeloņvaiņu vēžus atļauts ķert bez skaita ierobežojuma, ja vien ūdenskrātuves saimnieks nav noteicis citādi.

Pilsētas svētku mačā Limbažu Lielezerā tikai makšķerēs

Šogad tradicionālajās Limbažu pilsētas svētkiem veltītajās sacensībās Lielezera divcīņa, kur jaunie un pieaugušie copmaņi mērojas spēkiem kastīngā un makšķerēšanā, gaidāmas izmaiņas. Tagad dalībnieki sacentīsies tikai makšķerēšanā piecās vecuma grupās (līdz 10 gadiem, no 11 līdz 13 gadu vecumam, no 14 līdz 17, no 18 un vecāki, tāpat no 63 gadiem un vecāki).

Šīs sacensības jau ierasti norisinās nedēļu pirms Limbažu pilsētas svētkiem, šoreiz – 29. jūlijā. Makšķerēšanas entuziastiem Lielezera pludmalē jāpulcējas tās dienas plkst. 4, gaidāma zivju iebarošana ar sudrabu. Sacensības makšķerēšanā ar pludiņa makšķeri notiks līdz 8.30. Katrā vecuma grupā tiks vērtēts smagākais loms. Iecerēta arī loterija un pārsteiguma balvas. Uzvarētāju apbalvošana 3. augusta vakarā pilsētas svētku laikā. Sīkāka informācija, zvanot Jānim Remesam, mob.t. 26142812.

Katvaru ezers copmaņiem vēlīgs arī sacensībās

Jūlija trešajā svētdienā Katvaru ezerā norisinājās Sudraba ceļojošā ALDA kausa izcīņas spiningošanā 2. posms. Par uzvaru tajā sacentās 20 komandu. – *Veicās labi, bija ko svērt. Nebija tā, kā citkārt gadījies, kad par uzvaru cīnās ar divām zivīm, – vērtē sacensību rīkotājs, ALDA direktors Jānis Remess. Šoreiz bez loma palika divas komandas. Ķērušās gan līdakas, gan zandarti un asari. Tiesa, ļoti daudz bijušas bezmēra līdaciņas, tāpat pērn ūdenstilpē bijis labs līdaku nārsts un arī šovasar Katvaru ezerā ielaistās aktīvas un visas grib baroties.*

Par Katvaru ezera posma uzvarētājiem kļuva komanda *Lauztie airi* (Imants Grabovskis un Vladimirs Komarovs) ar 6,395 kg smagu lomu. Aiz viņiem palika *Laimīgie no Limbažu auto* (Kaspars Ozoliņš un Uldis Kleinhofs) ar aptuveni 6 kg guvumu, bet trešie bija *Jautrie brekši* (Audriš Kalniņš un Jānis Ozoliņš) ar 5,51 kg. Pirmajam trijniekam pa pēdām seko arī komandas *Ziķeri* (Jānis un Roberts Lietiņi) ar aptuveni 4 kg zivju, *Hāni* (Aivars un Andrejs Hāni), kam lomā bija 3,53 kg, un *Nav* (Krišs Drazdovskis un Māris Kārklīšs) ar 2,81 kg. Jāņa Lietiņa dāvināto tradicionālo kartupeļu maisu par pēdējo ieskaites punktu saņēma komanda *Iesācēji*. Tika pasniegtas arī veicināšanas balvas

Mūspusē ir veselīgs zandartu ezers

Limbažu Lielezeram sāk izstrādāt ekspluatācijas noteikumus, lai veicinātu ezera un piekrastes attīstību, nodrošinot dabas vērtību saglabāšanu. Viens no šī procesa etapiem ir noskaidrot, kādas, tāpat, cik vecas un lielas zivis dzīvo Lielezerā un kāda ir to barības bāze. Pagājušajā nedēļā ar šiem jautājumiem Lielezerā nodarbojās *Vides Risinājumu Institūta* (VRI) pētnieki. Viņi dažādās vietās ezerā uz nakti bija ielikuši tīklus, daudzviet izmantoja arī elektrozveju. Iegūtās zivis tika mērītas, svērtas, tāpat ņēma dažādus paraugus, piemēram, kuņģa saturu. Pilnīga informācija par zinātnieku izpētīto būs gaidāma pavasarī. Tiesa, pirmie iespaidi par mūspuses ūdenstilpi zivju uzskaites veicējiem ir rakušies.

VRI vadošais pētnieks, ihtiologs Matīss Žagars slavē Lielezera apsaimniekotāju – Limbažu novada pašvaldības aģentūru ALDA un tās direktoru Jāni Remesu: – *No zivju resursu viedokļa situācija ir pozitīva. Šis Latvijā ir viens no veselīgākajiem zandartu ezeriem, ko esmu redzējis. Šeit ir gan lieli, gan mazi zandarti. Tātad apsaimniekotājs veiksmīgi cīnās pret maluzvejniecību. Latvijā ūdens resursos tā ir liela problēma. Lielezerā zivis ir arī laistas iekšā. Ihtioloģijā mēs tieši plēsīgās zivis uzskatām par ekosistēmas un zivju resursu veselīguma indikatoru. Ihtiologs vērtē – vismaz pagaidām izskatās, ka situācija ar zandartiem Lielezerā ir ļoti laba. Viņš norāda uz vienu no izvilktu pētniecības tīklu saturu: – *Te ir dažāda vecuma zandarti, sākot no gadu veciem līdz pat trīsgadniekiem. Viens bariņš te varētu būt brāļi, viena vecuma grupa. Re, šis čalis jau ir piecgadīgs! Tas ir lieliski – redzēt**

tik dažādu kopainu. Lielezera zandartiem turklāt ir ļoti piemērots. Varbūt nārsta vietu šiem plēsējiem varētu būt nedaudz vairāk. Tāpat var ik pa laikam tos ielaist, bet par to runāsim, kad dati būs izanalizēti, – teic M. Žagars.

Bez zandartiem izpētes tīklos bijušas arī dažādas citas zivis, t.sk. zuši un vēdzeles. Neviens vēzis gan zivju izpētes tīklos nebija iesprucis. Pārbaudīt, vai tie ezerā ir, VRI pārstāvji ar speciāliem murdiņiem ieradīsies kādā citā reizē. Starp citu, šovasar pētnieki apseko pavisam 31 ezeru Latvijā. M. Žagars stāsta, ka Lielezerā mīt arī daudz un ļoti lielas raudas. Tām te ir pateicīga barības bāze – dreisēnas, nelieli gliemezīši. Tie zivīm, īpaši lielajām raudām, ļoti garšo. – *Balto zivju ir drusku par daudz. Tas saistīts ar to, ka te ir ļoti bagāta ekosistēma, pārāk daudz barības vielu. Tas varbūt šajā ūdenstilpē nav tik pozitīvi. Arī plēsēji šo masu nespēj izēst. Mazo balto zivju daudzums ietekmē ūdens kvalitāti, jo veicina aļģu ziedēšanu. Balto zivju nozveja jeb zivju sabiedrības biomanipulācija varētu palīdzēt ezera ūdens kvalitātei, – spriež ihtiologs.*

M. Žagars mudina cilvēkus līdzdarboties ezera apsaimniekošanā. – *Vislabākais veids, kā to makšķernieki var darīt, ir apsaimniekotājam nodot aizpildītas licences.*

Vides Risinājumu Institūta pārstāvji ņem laukā zivis no izpētes tīkla

Varam iedomāties ezeru kā trauku, kurā kaut ko liek iekšā cilvēks, papildinot zivju resursus, un to piepilda arī daba, kad zivis nārsto. To dēvē par ikgadējo pieaugumu. Sistēmā, kurā ir arī cilvēks kā galvenais plēsējs, svarīgi zināt, cik no ikgadējā pieauguma makšķernieki paņem, lai saprastu, vai vairāk jālaiž iekšā zivis, vai jāsamazina tas, ko makšķernieki paņem. Lai zinātu, cik jālaiž, ir jāzina, cik izņem. Un ja copmaņi slēpjas, nenododot aizpildītas licences, vai tajās raksta nepatiesību, tā ir pavirša attieksme pret ezera resursiem. Apsaimniekotājs ir draugs, nevis ienaidnieks. Tas ir ļoti svarīgs vēstījums copmaņiem, jo ezers jau galvenokārt tiek izmantots makšķerēšanai, – secina VRI vadošais pētnieks.

Pēta mikroplastmasas izplatību Baltijas jūrā

Pagājušajā nedēļā Pasaules Dabas fonda pārstāvji kopā ar Latvijas Hidroekoloģijas institūta speciālistiem devās jūrā, lai ņemtu ūdens paraugus. Viņi pētīs mikroplastmasas koncentrāciju dažādās vietās Baltijas jūrā, jo skaidrs, ka mūsu jūrā tā ir.

Mikroplastmasa jeb viens no plastmasas piesārņojuma veidiem ir nelielas šī materiāla daļiņas (mazākas par 5 mm) vidē, un tās ir vismalkākās no tā veidiem. Šie produkti jūrā nonāk ar lietusūdeņiem, caur notekūdeņu sistēmām, kā arī, sadaloties piekrastē un jūrā nonākušiem plast-

masas atkritumiem. Tā kā mikroplastmasa ir grūti savācama un var izdalīt toksiskus savienojumus, šāda veida piesārņojums uzskatāms par sevišķi nozīmīgu problēmu. Turklāt tā ļoti viegli nokļūst (uzņemot caur muti vai ļaunām) ūdens dzīvnieku organismos.

Sudraba ceļojošā ALDA kausa izcīņas spiningošanā Katvaru ezera posma dalībnieki ar sacensību rīkotājiem

par kontroles mēram atbilstošāko noķerto zivi. Par noķerto asari, kas svēra precīzi kā izlozētais lielums (300 g), tika sumināta komanda *Kaula ģimīs*. Kontroles mēram vistuvāko zandartu noķēra U. Kleinhofs, bet līdaku – M. Kārklīšs.

Pēc diviem posmiem līderu sešniekā iz-

virzījās komandas *Jautrie brekši*, *Laimīgie no Limbažu auto*, *Hāni*, *Nav*, *Lauztie airi* un *Ziķeri*.

Nākamais ALDA kausa izcīņas posms gaidāms 19. augustā Augstrozes Lielezerā.

Lauras KRŪMIŅAS foto

Tematisko lapu atbalsta:

Lapu sagatavoja Līga LIEPIŅA un Regīna TAMANE